

introducció

Què volem dir amb migracions? Quines dinàmiques i hi ha associades a un flux migratori? Quins són els engranatges de la ciutat que es veuen alterats per aquest tipus de moviment i quines implicacions tenen? Se centra la mirada en les següents: La personal, l'econòmica i la de pensament. En diferents moments històrics aquests tres factors han estat i encara són causa i conseqüència dels moviments no només de persones, són a la vegada conceptes que s'entrellacen, el que ens permet explorar-ne tant els encreuaments i tensions com la seva evolució al llarg del temps. En aquest cas ens centrem en la seva evolució marcant tres dates significatives d'anàlisi: 1926, 2026 i 2126.

Per analitzar aquestes dates a partir dels tres marcs esmentats recalquem una paraula: Pervertir. Per a l'Institut d'Estudis Catalans, pervertir significa "desviar de la rectitud moral", escollint la vessant més relacionada amb l'ètica de la paraula. La *Real Academia Española* aporta un significat més vinculat al món tangible, sent la seva definició: "L'acte de pertorbar l'ordre de l'estat i les coses". Ens atenim a aquesta última per explorar la línia temporal i les variables que han condicionat Barcelona.

Què vol dir viciar una identitat? És possible? Pot un visionat pervertit de factors que influeixen a la ciutat agafar entitat pròpia i convertir-se en una doctrina? En si, pertorbar el passat, el present i el futur per secundar imaginaris actuals, bé siguin polítics, econòmics, ideològics genera una distorsió digna de ser explorada.

Els marcs sobre els quals es defineix la identitat del present fan dificultós imaginar formes que pot prendre el futur. La globalització intenta unificar/diluir les identitats dels diferents països i, amb això, es pot ficcionar un futur des d'una identitat barcelonina?

Objectius

L'objectiu de PARC03 és explorar les càrregues simbòliques que s'associen al passat, al present i al futur des d'una lent centrada en Barcelona prenent com a marc de treball els fluxos migratoris de persones, de capital i de pensament dins la ciutat durant un període de 200 anys (1926-2026-2126).

S'analitzaran els efectes sobre una ciutat que ha estat el punt d'atracció per a diferents moments migratoris, com ha gestionat l'hospitalitat cap als qui arriben, com aquests fluxos han canviat el teixit cultural i econòmic de la ciutat i, sobretot, com des del present es revisita un passat o es ficciona un futur de la forma que més convé.

Per assolir aquesta exploració es proposa la creació d'un dispositiu en moviment i la crida a assaigs que serveixin com a eina de reflexió.

fluxos de persones

Al llarg del segle XX, Barcelona es va consolidar com un epicentre de migració a causa del seu creixement industrial. Els fluxos migratoris, majoritàriament dins el territori nacional, estaven estretament vinculats amb la falta de recursos en certs àmbits rurals que tenien com a conseqüència la cerca d'oportunitats en nuclis urbans on ja hi havia indústries establertes amb necessitat de treballadors, com era el cas de Barcelona. Aquest augment de la població va portar una reestructuració social i urbana que va ser de caràcter *macrocefàlic*¹ on Barcelona concentrava recursos i oportunitats, però generava desequilibris estructurals envers l'àrea metropolitana, que creixia de forma accelerada amb zones d'habitatges tipus *ciutat dormitori* i amb indústria servidora a la capital.

En l'actualitat, Barcelona continua sent un pol d'atracció migratòria amb l'arribada de persones de diferents continents, impulsades per inestabilitat bèl·lica, política i/o econòmica que busquen millors recursos i oportunitats. D'altra banda, el context capitalista global ha fet que aparegui un nou tipus de migració basada en la cerca d'una qualitat climatlògica i de lleure millor per part de certa població amb un nivell adquisitiu superior al que hi ha a Barcelona. Això genera una nova forma d'hospitalitat, basada en xarxes virtuals i sistemes compartits de recursos, però també planteja desafiaments sobre la inclusió i la gentrificació.

Si bé tots dos casos són en essència moviments migratoris, l'últim en perverteix la condició utilitzant el terme d'*expat* per desmarcar-se del terme migrant per motius que semblen associats a una qüestió de classe social. Aquests dos tipus de migració generen una resposta diferent per part de les institucions, on els més desfavorits no estan prou emparats (actualment Catalunya és la comunitat autònoma amb més desnonaments²) mentre que als *expats* tenen facilitats per accedir a l'habitatge a través dels lloguers de temporada.

Projectar la migració l'any 2126 implica qüestionar l'impacte de les crisis climàtiques, l'avanç tecnològic i la regulació de la mobilitat humana. Quins efectes tindran sobre Barcelona els danys irreversibles causats pel canvi climàtic i la marxa actual cap a una societat amb una identitat cada cop més global? Quin en serà el reflex sobre la cultura i els costums de la ciutat? Com es reconfigurarà l'hospitalitat sota aquestes noves variables?

fluxos de capital / econòmic

Quines influències tenen en els canvis en la identitat d'una ciutat com Barcelona les fluctuacions immaterials dels fons econòmics d'inversió, tan aparentment aliens a la vida quotidiana de la ciutat? Com ens afecten, ens han afectat i ens afectaran? Entenem aquest factor com un eix ineludible i canviant al llarg de la història.

En un temps passat en el qual els interessos econòmics no venien vinculats a una expansió de gran magnitud, aquest tipus de migració de capital en el context geopolític de la ciutat de Barcelona no tenia una repercussió econòmica transversal i beneficiava majoritàriament la burgesia catalana, com va ser el cas del capital que va portar l'Exposició Universal de 1888. Si bé va regenerar parts de la ciutat i va incentivar la creació de nous espais com el parc de la Ciutadella o l'Arc de Triomf, no va millorar les condicions de la classe obrera³. Mentre que els successos de finals de segle com Barcelona '92, van consolidar l'economia i van beneficiar (tot i que en diferent mesura) a la població barcelonina en general, a la vegada que van fer de reclam turístic, generant una marca de ciutat que va entrar a ser un fons en si mateix⁴, on es va començar a comercialitzar amb l'essència genuïna de Barcelona i, per tant, a deformar-la. Convidar inversors a interessar-se per la ciutat ha donat peu al moment en el qual ens trobem.

Imaginar quines afectacions econòmiques hi haurà a Barcelona factoritzant el flux de capital degut a la migració per causes climàtiques, polítiques i econòmiques, és difícilment concebible. Es pot arribar a un futur que no caigui dins el binomi de l'eco-pessimisme i el tecno-futurisme, on cadascun d'ells va acompanyat d'una ideologia política? Com serà el futur si seguim perpetuant el present? A dia d'avui és únicament possible imaginar una distopia?

fluxos de pensament

El context *social-econòmic* de cada època ha influenciat els discursos teòrics dels pensadors que l'han viscuda, els quals s'han encarregat de transmetre'ls a la resta de la població. L'alteració dels condicionants que conformen una societat porta sovint a canvis de pensament o canvis d'ideals.

Quan es revisiten els textos d'altres èpoques sovint es fa des d'una nostàlgia que pretén validar o desestimar opinions actuals. La tendència a romantitzar el passat pervertint-ne la naturalesa des del present és un estri de manipulació de la història que es veu present avui en dia.

Articular històricament el passat no vol dir coneixe'l tal com veritablement va ser. Significa apoderar-se d'un record tal com enlluerna en l'instant d'un perill. [...] El perill amenaça tant al contingut de la tradició com als seus receptors.⁵

Aquesta alteració del passat també es reproduïx quan s'intenta projectar cap endavant: es perverteixen les ficcions de tal forma que resulta incapacitant imaginar futurs identitaris. El present monitoritza la línia temporal, actualment hi ha una voluntat tant des de les esferes polítiques com des de la cultura per recuperar allò que ja ha passat. El fet de visitar esdeveniments o repetir material cultural fa que res mai arribi a la seva fi, col·locant-nos en el que el crític cultural nord-americà Grafton Tanner denomina com un *persemprisme*⁶ que ens estalvia la incomoditat d'un final però, per contra, ens condemna a no saber concebre una forma d'avançar.

Des de l'actualitat es duu a terme una perversió de l'identitat barcelonina que pot ser tant des d'un caire propagandístic per tirar endavant interessos individuals o de grans capitals, com des d'un punt d'autopreserva i reapropiació per part de la persona que pateix els efectes de la primera. Recentment, a Barcelona s'ha transmutat l'imaginari del disseny *I Love Barcelona* fent que el que prèviament havia estat associat a un turisme de souvenirs i samarretes, buit d'identitat local, ara és un símbol d'orgull barceloní: qui la porta en reverteix l'ús i se n'apropia com a acte reivindicatiu.

Referències

- 1 Solà-Morales, Manuel de. (1997). Las Formas de crecimiento urbano (1939-2012). Laboratori d'urbanisme de Barcelona, pàg. 26
- 2 Font: Consell General del Poder Judicial
- 3 Oyón Bañales, J.L., & Monclús Fraga, F.J. (1988). La ciudad como Exposición. Técnicas de modernización y embellecimiento urbano en la Exposición Universal de Barcelona de 1888. *Revista técnica*, 1, 15.
- 4 Morillo Palomo, C. (2016). *Creación y posicionamiento de la Barcelona postolímpica como marca ciudad*. Universitat Ramon Llull <https://www.tdx.cat/handle/10803/352472>
- 5 Benjamin, Walter (2018). *Iluminaciones*. Editorial Taurus, Madrid, pàg. 309
- 6 Tanner, Grafton (2024). *Porsiempismo*. Editorial Caja Negra, Buenos Aires

Organitza: AJAC – Agrupació de Joves Arquitectes de Catalunya

Col·labora: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)

En el marc de: Barcelona Capital Mundial de l'Arquitectura 2026

Barcelona
X
PARC 03

PARC.03

AJAC

COAC

arquitectes.cat